

Kapitał ludzki i społeczny w edukacji dla zrównoważonego rozwoju

Kapitał ludzki i kapitał społeczny stanowią istotę czynnika ludzkiego, określanego również mianem zasobów ludzkich. Pojęcie kapitału ludzkiego wiąże się najczęściej z wykształceniem i zdrowiem. Przez kapitał społeczny natomiast rozumiemy zaufanie, normy i więzi łączące członków zbiorowości, które dają możliwość współdziałania. Kapitał społeczny jest zawarty w relacjach społecznych, natomiast kapitał ludzki jest odnoszony do jednostek i traktowany indywidualnie.

Punktem wyjścia prezentowanej pracy jest przedstawienie kluczowych uwarunkowań rozwoju kapitałów ludzkiego i społecznego środowiska wiejskiego. Istotnym elementem sprzyjającym wzmocnieniu jakości kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich jest wykształcenie. W artykule zaprezentowano pogląd o poziomie i strukturze wykształcenia ludności wiejskiej na podstawie danych NSP–1988, PSR–1996 oraz NSP–2002. Najważniejszym zadaniem jest poprawa poziomu wykształcenia kapitału ludzkiego w aspekcie zrównoważonego rozwoju społeczeństwa wiejskiego. Bowiem ludność charakteryzująca się odpowiednią jakością wykształcenia łatwiej podejmie wyzwania i wykorzysta szanse wynikające z ogłoszonej przez ONZ na lata 2005–2014 Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju i europejskiej Strategii Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju.

Jakość czynnika ludzkiego zależy od fizycznych i psychicznych zdolności do odpowiedniego działania, które nabywa się w wyniku wykształcenia oraz doświadczenia przejmowanego od otoczenia społecznego. Rozwój tych umiejętności jest istotną inwestycją na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego wymagającą, podobnie jak inne inwestycje, środków finansowych. W artykule podjęto dyskusję dotyczącą zasadności różnych form wsparcia finansowego czynnika ludzkiego, bowiem rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jest najdroższym, ale jednocześnie najbardziej efektywnym rozwiązaniem na drodze zrównoważonego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

W programach rozwojowych dla obszarów wiejskich pojawia się hasło rozwoju zrównoważonego, dla którego jakość czynnika ludzkiego ma istotne znaczenie. Jednak większość strategii i programów dotyczących rozwoju polskich obszarów wiejskich przyjmuje głównie poprawę poziomu infrastruktury, przede wszystkim technicznej, następnie rozwiązanie problemów gospodarczych, pomijając najczęściej rolę jakości zasobów ludzkich mającą istotne znaczenie w zrównoważonym rozwoju społeczeństwa wiejskiego.

Duże zainteresowanie władz samorządowych i kierowanie

środków finansowych na działania inwestycyjne przynoszące spektakularne efekty, a niedostosowane do możliwości ekonomicznych użytkowników, wyczerpują potencjał inwestycyjny zadłużonych gmin, którym trudno w tych okolicznościach podjąć działania wzmacniające kapitał ludzki i społeczny na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Ze względu na fakt, iż obszary wiejskie „starej” piętnastki UE charakteryzują się dość dobrym poziomem rozwoju, UE nie podejmie się w zbyt dużej mierze ich finansowania. Polska wieś otrzyma znaczące środki z budżetu UE na lata 2007–2013 pod warunkiem, że zostaną one racjonalnie wykorzystane. Proces integracji i środki pomocowe UE mogą okazać się istotnym czynnikiem wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego dla zrównoważonego rozwoju polskiej wsi.

Przy obecnej skali bezrobocia i relatywnie niskim poziomie wykształcenia mieszkańców wsi, należy wspierać przejawy aktywności społeczeństwa wiejskiego, szczególnie na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego oraz budowy społeczeństwa obywatelskiego. Bez względu na wielkość środków płynących z budżetu państwowego i unijnego na rozwój obszarów wiejskich, władze lokalne powinny bardziej zadbać o racjonalne zaangażowanie mieszkańców gminy w rozwój środowiska lokalnego, wzrost stopnia ich aktywności oraz gotowości do współpracy. Okazji ku temu mogą dostarczyć programy skierowane na minimalizację wykluczenia społecznego i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Podstawowym motywem podjęcia studiów przez młodzież z obszarów wiejskich jest osiągnięcie wyższej pozycji społecznej. Szansą może być szeroki i całościowy, zawarty w programie rozwoju lokalnego projekt edukacyjny pomnażający szanse życiowe wszystkich grup ludności, uwzględniający zarówno aspiracje dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich, jak i edukację społeczną na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Zadaniem budżetu państwa i pomocy unijnej powinno być zatem wspieranie mieszkańców wsi poprzez wyzwalanie ich aktywności społeczno-ekonomicznej oraz zrównoważony rozwój kapitału ludzkiego głównie poprzez poprawę jakości i poziomu wykształcenia, a także wydajny system szkolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, zarówno wśród młodzieży, jak osób dorosłych. Bowiem kształtowanie jakości czynnika ludzkiego stanowi istotny kierunek działania w edukacji dla zrównoważonego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.